

Az embertelenség és a hősi kitartás krónikája

Gellér Tibor

**SZIMIN MAGDA: MIRE A MEGGYFA KIVIRÁGZIK, FÓRUM KÖNYV-
KIADÓ, NOVISZÁD, 1959**

Memoárt írt az író, emlékezést néhány keserves esztendőről, rabtársnőről, harcostársairól. A memoár-irodalmat többé-kevésbé mindannyian ismerjük, ismerjük azt a fő sajátosságát is, hogy az írók önmaguknak emelnek benne emléket. Az általam ismert emlékezőekben, kezdve *Déryné naplójától* egészen Gellért Oszkár: *Kortársaim*-ig a szerző a központ. Ez a jellemvonás különösen uralkodik az utóbbiban. A *Mire a meggyfa kivirágzik* is memoár — de az emlékiratoknak e klasszikussá vált tulajdonsága nélkül; nem önmagának akar az író nimbust csinálni, nem ő van a központban, nem körülötte forognak az események, a személyek. Nem.

Szimin-Boschán Magda egyszerűen meg akarta örökíteni azoknak az emléket, akik vele együtt megjárták a politikai elítéltek kálváriáját, véres útját, a szubotikai Sárga-háztól, a noviszádi Armijától Mária Nosztán ke-

resztül egészen Bergen Belsenig, a német „Vernichtungslager”-ig. És ez sikerült a szerzőnek, sikerült egyszerűen írni, közvetlenül. A legnagyobb fájdalmakat, kínokat, a tébolyító, őrjítő magányt, a tífuszosok agóniáját s a könyv még sok más megrázó jelenetét egyszerű eszközökkel, szólamok, jel-szavak nélkül művészi egységbe szorítani.

Egy beszélgetés alkalmával az író, túlzott szerénységgel, egyszerű krónikának nevezte művét. S ha mi is így jelölnénk meg, semmit sem vonnánk le irodalmi értékéből. Mert ha a könyvnek nincs is meghatározott központi cselekménye, történése, kompozíciós egysége megvan, nem hullik szét színfoltokra. Nincs főszereplő és mellékszereplő, a névszerint említett elvtársnők mellett a névtelen áldozatok ezrei és ezrei jelennek meg a könyv lapjain. Hány élet, hány egyéniség, jellem, hányféle indulat, érzelem, életmód és felfogás olvad itt össze egy közös sorsba!

Az író a részvevő teljes hitelességével festett megrázó képet az elítéltek életéről, közösségéről, kitartásáról,

bajtársiasságáról. Az egész könyv keserűség és remény, harc és győzelem. És micsoda összetűzése az érzelmeknek! A mindenáron élni akarás és a megtántoríthatatlan, megalkuvás nélküli harc összeütközése. A haláltáborok rémségei, a krematóriumok füstöl-gő kéményei sokakat megtörtek. Elvesztették emberségüket ebben az embertelenségben. Sajnos, e rövid recenzió nem mutathatja be a tartalmát, s így nem is adhat teljes képet erről a könyvről. Mégis ide iktatjuk a krónika főbb mozzanatait: az elítéltek közönségének kialakítása, eszmei harca, az „egyes” idegtépő magánya, a vallatás szörnyűségei, a tifuzos betegek agóniája, a fegyőrök aljas embertelensége, a rabok szökési kísérlete, elvtársnők találkozási és elválása stb., stb. A könyv mindezt összefogja, egységbe

foglalja, mégpedig irodalmi igényességgel.

Nem véletlenül adta az író a *Mire a meggyfa kivirágzik* poétikus címet sem. Benne van a címben a remény, az életbe vetett hit, a tavasz-várás, a rügyfakadás. Mert az elítéltek a halál küszöbén sem vesztették el egy percre sem a reményt, a jobb életbe vetett hitet. Ez adja meg a mű értékét, ízét, savát-borsát. Az egész könyvet egy érzelem fogja át, a győzelembe vetett hit, s ez a fonál nem szakad meg egészen a mű végéig. Ez a könyv nem csupán krónika. Ilyen kifinomult ízlés, egyszerűség és poézis csak művészi irodalmi alkotások tulajdonsága. S mivel ez az író első komolyabb munkája, olvasói remélik, hogy ezt a kimeríthetetlen élményanyagot nem hagyja feledésbe jutni.

